

Els 'Diderot' valencians

La qüestió és la següent: d'un temps ençà, els diaris han anat realitzant una promoció de vendes consistent a adjuntar a l'exemplar d'un determinat dia a la setmana un complement. Com ara, i és el cas que ens ocupa, un petit volum d'una enciclopèdia universal i, si el lector té la paciència d'anar col·leccionant setmanalment, podrà arribar a disposar d'unes elementals definicions de conceptes bàsics. És a dir, d'un conjunt de llibrets de l'àrea d'Educació General Bàsica.

Un periòdic de Barcelona havia arribat a un acord amb els autors d'una *Enciclopèdia universal* per tal d'oferir-la setmanalment, en petits volums, als seus lectors. En referenciar a *El Periódico de Catalunya*. Per la seua part, el "diario decano de la región valenciana", o siga *Las Provincias*, va creure que aquesta enciclopèdia podria servir, també, per a ajudar la seua promoció de vendes. I va decidir oferir-la, així mateix, als seus lectors, cada dissabte, junt amb l'exemplar del dia. Sols hi havia un impediment: aquesta enciclopèdia havia estat feta a Catalunya, per autors catalans, i això sempre era un perill. Ves a saber què dirien aquests catalans. I es va decidir que aquesta enciclopèdia seria lliurada com a obsequi als lectors de *Las Provincias* però, això sí, "corregida i depurada" d'aquelles intoxicacions que els seus autors catalans havien deixat caure amb "intencions malèvols".

És ben sabut que, allà pel segle XVIII

francès, i sota la direcció de Denis Diderot, es va publicar la famosa *Encyclopédie*, a la qual van prestar la seua col·laboració Voltaire, Montesquieu i Rousseau, entre altres. Tots proclamant la superioritat de la raó per sobre de tot. Val a dir que aquells inventors –i per tant precursors– del concepte d'Enciclopèdia i del seu significat eren allò que després s'ha dit uns racionalistes.

El diari *Las Provincias* a l'hora de "corregir i depurar" l'enciclopèdia feta per autors catalans i oferta als seus lectors per *El Periódico de Catalunya*, no podria deixar-ho a mans d'uns qualsevol. La clientela del "diario decano de la región valenciana" tenia tot el dret a rebre una enciclopèdia corregida per autors dignes de la racionalitat que els enciclopedistes francesos demanaven i exercien. I els responsables de *Las Provincias* van trobar, a casa seua, els *Diderot* valencians capaços de *racionalitzar* convenientment el treball fet pels autors catalans. Aquests llumeners, autors de la versió "provinciana" de l'esmentada enciclopèdia que avui reben setmanalment els lectors de *Las Provincias* són don

Francisco Pérez Puche i don Ricardo Bellveser Icardo, segons es pot llegir al primer volum de la col·lecció. La seua tasca ha estat important i d'un alt nivell científic. Podríem aportar-ne moltes proves. Ens limitarem, però, a aquesta.

Havien escrit, per exemple, els autors de la enciclopèdia: "Fuster, Joan (n. 1922). Escritor valenciano. Colaborador en la prensa y gran ensayista, ha contribuido al despertar nacionalista en el País Valenciano (*Nosaltres els valencians* y *El País Valenciano*, 1962). Ha editado obras de historia de la literatura (*Antología de la poesía valenciana*, 1956; *Li-*

teratura catalana contemporània, 1971)". Els *Diderot* valencians de *Las Provincias* —els senyors Pérez Puche i Bellveser— vetllant per la "seguretat" dels lectors del seu periòdic decideixen d'esmenar aquesta referència a Fuster i la substitueixen per la següent: "Fuster, Joan (n. 1922). Escritor espanyol en llengua catalana nascido en Sueca (Valencia). Escribe también en castellano en la prensa. Autor de *Nosaltres els valencians* y *País Valencià, per què?*. Ha editado obras de historia de la literatura".

Molt bé. I com deia l'acudit: "Ja tenim la mà en la figa". ¿I ara què? ¿Què és el que han volgut *dir* aquets pobres desgraciats de Puche i Bellveser amb aquesta variació de la referència a Fuster que van escriure els vertaders autors de la enciclopèdia? ¿Quina és la seua aportació *intel.lectual* per millorar el text original? ¿Per què cal substituir la definició de Fuster com "escriptor valenciano" per la de "escriptor espanyol en llengua catalana"? ¿Quin sentit té canviar la referència a una de les seues obres, *El País Valen-*

ciano, per una altra, *País Valencià, per què?*

La cosa no pot resultar més còmica. Aquests dos *Diderot* valencians no passen de ser dos tararots. I a més, ben satisfets i cofois, tot i que no han tingut cap inconvenient que els seus noms figuren, com a responsables de l'estupidesa per a la posteritat, al primer volum de la publicació. O de la estupideses, perquè aquest exemple de Fuster no és més que una prova de la seua capacitat *intel.lectual*. Clar que cal ser comprensiu amb aquesta gent. S'han de guanyar uns duros i res no fa si ha de ser a força de donar satisfacció a l'ama i al batraci. "Batraci", en castellà —ho dic per als *Diderot*— es dir *batracio*. Pregunten per la casa. El *batracio* ja té uns quants anys.

Francesc de P. Burguera

A propòsit de 'The end of history' (1)

Francís Fukuyama, l'assessor del Departament d'Estat dels Estats Units i la Rand Corporation, publicà fa poc més d'un any un article de divulgació mundial titulat *La fi de la història*. Poc després en signava un altre en defensa dels seus arguments que podem resumir en la consideració que la democràcia liberal és la forma definitiva d'existència política de la societat humana.

La mateixa argumentació ha estat exposada una vegada més, en un article signat a Europa en el *The Guardian* del 7 de setembre. Es queixa Fukuyama de la dolenta interpretació que dels seus escrits han realitzat els seus crítics. Aquests han objectat que davant esdeveniments com ara la caiguda del mur de Berlín i la invasió iraquiana de Kuwait, és possible una altra conclusió que no siga continuar defensant que la història no ha arribat en absolut a la seua fi.

Davant els crítics, Fukuyama es defensa argumentant que el que ha finalitzat no és "la història", sinó "la història de les idees", i que la caiguda del mur de Berlín i l'enderrocament del comunisme real donen suport al seu principal argument: el fet que "la democràcia liberal és l'única ideologia legítima que perviu al món".

Tot seguit afegeix que el triomf d'aquesta ha estat acompanyat de "la victòria dels principis de mercat i de l'organització de mercat", i els dos factors condueixen a la creació de moltes més democràcies liberals que practiquen economies de lliure mercat i lliure canvi en les relacions internacionals i que tracten de conviure en harmonia.

Com a prova d'allò enunciat en el seu discurs, esmenta que, "en els prop de dos-cents anys en què han existit les modernes democràcies liberals, no hi ha cap exemple d'una democràcia liberal lluitant contra un altra", que al capdavant, el conflicte entre nacions durant la major part d'aquest segle "es devia a l'existència entre les grans potències de serioses divisions ideològiques: d'una banda el liberalisme i el comunisme de l'altra".

Si l'article de l'assessor del Departament d'Estat haguera aparegut el 28 de desembre es podria considerar com una innocentada. Tanmateix, no és possible posar en dubte la seriositat dels seus propòsits. L'autor creu, efectivament, que les diferents idees polítiques són les que produïren la segona guerra mundial, la guerra del Vietnam o ¿per què no?, l'actual conflicte a l'Orient Mitjà. Fukuyama no ha

parat esment al fet que aquests esdeveniments han d'estar relacionats amb les baralles entre elits nacionals de poder per motivacions com les del control de mercats, les esferes d'influència i les matèries primes essencials.

Però, encara que és cert que les democràcies no han lluitat entre si, el fet evident només s'explica perquè tenia els fonaments en un acord previ sobre la tècnica del repartiment previ del món. Gran Bretanya, França i els Estats Units, experimentaren ben aviat el procés d'industrialització, i és per això que els calien mercats i matèries primes per a les seues poderoses indústries. Entre els dos primers països esmentats s'apropriaren de la major part d'Àfrica i una gran part d'Àsia, mentre que els Estats Units percebien el centre i el sud d'Amèrica com la seua zona d'expansió, (recordem la doctrina Monroe, *big strick*).

És també el repartiment d'influències territorials i no la controvèrsia ideològica el que explica per què entre 1939 i 1945 les grans democràcies liberals entraren en guerra amb les dictadures o, si volem ser més precisos, amb les dictadures que consideraven prou sòlides per poder entrebancar els seus negocis. Itàlia i el Japó començaren a industrialitzar-se i, per tant, a colonitzar, mentre que Alemanya havia perdut les colònies i mercats exteriors com a conseqüència de la seua derrota en la primera guerra mundial. Són les raons que responen al problema del perquè tots aquests països tenien un considerable avantatge que trencava l'equilibri imposat per la Societat de Nacions. L'únic camí que els va quedar, després que la diplomàcia i les amenaces falliren, era la raó militar.

Fukuyama oblida també que les polítiques de lliure canvi tampoc no estan obertes a tots. Les mateixes poderoses democràcies liberals a què es refereix —el grup dels set— molt sovint s'asseguren que les exportacions dels països del Tercer Món s'enfronten amb les mateixes barreres comercials a les quals aquelles diuen oposar-se. En aquest sentit, el ministre xilè d'Economia donà la benvinguda el propassat mes de setembre al pla Bush per a una zona de lliure canvi que incloga la totalitat de l'hemisferi occidental, però va precisar que "malhauradament, molts països del món, inclosos els Estats Units, no sempre reflecteixen en les seues accions l'evangeli del lliure canvi que prediquen" (*The Wall Street Journal*, 14 de setembre).

Josep Maria Felip